

Konsekvensutredning av föreskrifter om ändring i Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (TSFS 2018:7) om innehav av körkort med villkor om alkoholås

Transportstyrelsens förslag:

Transportstyrelsen föreslår att 5 § Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (TSFS 2018:7) om innehav av körkort med villkor om alkoholås upphör att gälla, samt att 3, 4 och 8–10 §§ samma föreskrifter ändras.

Ändringarna innebär att alkoholåsföreskrifterna anpassas efter det nya 12 kap. om bruk av substanser som föreslås i Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (TSFS 2010:125) om medicinska krav för innehav av körkort. Det innefattar bl.a. nya medicinska tillstånd som finns i förslaget till 12 kap., att den obligatoriska alkoholmarkören PEth införs även i alkoholåsföreskrifterna samt att kraven på intygsskrivande läkares kompetens anpassas. Förslaget innebär även att redovisning av alkoholmarkör i samband med ansökan tas bort.

Förslag om vilka medicinska tillstånd som innebär att man inte får köra motordrivet fordon som anges i kapitel 12 medicinföreskrifterna innebär lättnader för den enskilde, vilket även påverkar förutsättningarna för när villkor om läkarintyg ska föreskrivas enligt alkoholåsföreskrifterna.

A. Allmänt

Den här konsekvensutredningen beskriver de konsekvenser som föreslås i Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (TSFS 2018:7) om innehav av körkort med villkor om alkoholås till följd av förslag om ändringar av de medicinska kraven om bruk av substans i Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (TSFS 2010:125) om medicinska krav för innehav av körkort m.m.

I den här konsekvensutredningen hänvisas därför i flera fall till problem som beskrivs närmre i den utredning som tagits fram i arbetet med TSFS 2010:125, för mer detaljerad information se följande konsekvensutredningar:

- Övergripande konsekvensutredning om medicinska krav för alkohol och psykoaktiva substanser

- Bilaga 1 – Konsekvensutredning av medicinska krav om alkohol och körkortsinnehav
- Bilaga 2 – Konsekvensutredning av medicinska krav om psykoaktiva substanser, läkemedel och körkortsinnehav

Transportstyrelsen hänvisar till flera olika regelverk i konsekvensutredningen. Det fullständiga namnet på dessa redovisas nedan. I utredningen används endast det förenklade begrepp som framgår i kursiv stil.

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/126/EG av den 20 december 2006 om körkort – *körkortsdirektivet*
- Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (TSFS 2010:125) om medicinska krav för innehav av körkort m.m. – *medicinföreskrifterna*
- Körkortslagen (1998:488) – *körkortslagen*
- Körkortsförordningen (1998:980) – *körkortsförordningen*
- Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (TSFS 2018:7) om innehav av körkort med villkor om alkolås – *alkolåsföreskrifterna*

I utredningen används begreppet ”körkort”. Det omfattar även körkortstillstånd, traktorkort och taxiförarlegitimation.

1. Så ser reglerna ut idag

Den som har begått ett trafiknykterhetsbrott avseende alkohol och som därigenom kommer att få sitt körkort återkallat, kan istället för körkortsåterkallelse ansöka om att få köra körkortspliktigt fordon utrustat med alkolås. Körkortsinnehavet förenas då under en tidsbestämd period med villkor om alkolås. För att få ett körkort med villkor om alkolås krävs enligt körkortslagen att den enskilde bland annat lämnar in ett läkarintyg i samband med ansökan. De mer utförliga kraven avseende ansökan, läkarintyg och krav på utandningsluft och service finns i alkolåsföreskrifterna.

1.1 Utfärdande av läkarintyg

Enligt bestämmelserna ska läkarintyg enligt alkolåsföreskrifterna vara utfärdat av en läkare med specialistkompetens i psykiatri eller av annan specialistkompetent läkare med god kunskap om och erfarenhet av missbruksfrågor. Det är samma krav som för de läkarintyg som ska ges in i enlighet med kapitel 12 och 13 i medicinföreskrifterna. I medicinföreskrifterna regleras detta i kapitel 17.

1.2 Ansökan om körkort med villkor om alkolås

Läkarintyget som ska ges in i samband med ansökan ska dels innehålla en bedömning av om de medicinska kraven enligt medicinföreskrifterna är

uppfyllda. Dels ska även göras en bedömning av om sökanden brukar narkotika. Läkarintyget ska också innehålla uppgifter om eventuell behandling med narkotikaklassade läkemedel, och om behandlingen i sådant fall innebär en trafiksäkerhetsrisk. Dessutom ska resultatet av provtagning avseende alkoholmarkörer i blod redovisas vid minst ett tillfälle. Samma krav gäller avseende narkotikaprover i urin eller hår. Proverna behöver inte vara tagna med kort varsel, men i övrigt hänvisar alkoholåsföreskrifterna till kraven om provtagning i medicinföreskrifterna. Enligt nuvarande medicinföreskrifter är CDT och GT obligatoriska alkoholmarkörer.

Om den enskilde har en missbruks- eller beroendediagnos behöver denne först verifiera varaktig nykterhet i minst sex månader enligt bestämmelserna i kapitel 12 medicinföreskrifterna innan ett körkort med villkor om alkoholås kan beviljas.

1.3 Villkor om läkarintyg

Om den enskilde har begått ett grovt rattfylleribrott eller upprepade¹ rattfylleribrott ska villkor om läkarintyg föreskrivas och prövning av frågan om fortsatt innehav göras efter sex månaders observationstid och därefter ytterligare tolv månaders observationstid. Det vill säga längden på villkorsuppföljningen ska vara minst 18 månader. I villkorsintygen ska det redovisas minst fyra prover avseende alkohol. Kraven avseende alkoholprover anges i kapitel 12 i medicinföreskrifterna (se även avsnitt 1.2).

Om den enskilde har en missbruks- eller beroendediagnos gäller istället villkoren om läkarintyg i kapitel 12 i medicinföreskrifterna.

2. Vad är problemet eller anledningen till regleringen?

Transportstyrelsen föreslår att nuvarande kapitel 12 i medicinföreskrifterna upphävs och ersätts med ett nytt kapitel om bruk av substanser som påverkar förmågan att köra motordrivet fordon (se konsekvensutredningarna rörande detta förslag). En del av de ändringar som föreslås i medicinföreskrifterna påverkar förutsättningarna kring körkort med villkor om alkoholås. De problem som uppstår om reglerna inte revideras redogörs för nedan.

I alkoholåsföreskrifterna finns krav om att den enskilde ska redovisa resultat av provtagningar avseende alkohol och narkotika. Det anges vilka provmatriser (blod, urin och hår) som ska användas för alkohol respektive narkotika, men i övrigt hänvisas det till bestämmelserna om provtagning i 12 kap. 12 § i medicinföreskrifterna. I medicinföreskrifterna anges

---

¹ Innebär att personen dömts för mer än ett rattfylleribrott, oavsett allvarlighetsgrad, under de senaste 5 åren.

omständigheter om provtagningen som är väsentliga för resultatens validitet och därmed juridiska bevisvärde. För alkohol anges även specifikt vilka alkoholmarkörer som är obligatoriska att redovisa. I förslaget till nya medicinföreskrifter har möjligheten att rutinmässigt nyttja håranalys avseende narkotika tagits bort. Dessutom har provtagningsbestämmelserna ändrat numrering. Det kan bli problematiskt i tillämpningen om kraven i alkoholreglerna inte harmoniserar med de krav som anges i medicinföreskrifterna. Det kan dessutom bli problematiskt för rättssäkerheten, oavsett om bevisbördan ligger på den enskilde eller på provningsmyndigheten. Dessa problem gäller även för de fall den enskilde beviljas körkort med villkor om läkarintyg enligt alkoholföreskrifterna eftersom det under sådana omständigheter bland annat krävs provtagningar avseende alkoholmarkörer.

Transportstyrelsen har även konstaterat att resultatet av alkoholmarkörer som ska redovisas vid minst ett tillfälle vid ansökan kommer att sakna betydelse för utgången av ansökan. Idag är syftet med provet att ge en indikation på om det finns alkoholproblematik, det vill säga om resultatet av provtagningen är förhöjt över de nationellt vedertagna gränsvärdena för överkonsumtion kan det finnas anledning att utreda vidare. Ett förhöjt provresultat kan leda till att Transportstyrelsen förlägger om ytterligare provtagning för att utreda om diagnosen missbruk föreligger. Diagnosen missbruk innebär att de medicinska kraven inte är uppfyllda, och att den enskilde under sådana omständigheter först måste verifiera varaktig nykterhet i minst sex månader innan ansökan kan beviljas. Eftersom det föreslås ändringar av de medicinska tillstånd som innebär hinder för körkortsinnehav (diagnosen missbruk ersätts med ny reglering) innebär det också att nuvarande tillämpning kring denna diagnos kommer att upphöra. Om föreskrifterna inte revideras i denna del kommer Transportstyrelsen även fortsättningsvis att behöva kräva minst ett resultat av provtagning avseende alkoholmarkörer, utan att resultaten har någon betydelse för utgången av ansökan. Den enskilde kommer att beviljas körkort med villkor om alkohol oavsett utfall av provtagningen, naturligtvis under förutsättning att övriga omständigheter är uppfyllda. För den enskilde innebär provtagningen i sig visst intrång i den personliga integriteten eftersom det är frågan om ett blodprov som tas genom nålstick. Dessutom får den enskilde betala kostnaderna för provtagningarna.

Ett annat problem är att alkoholföreskrifterna anger att vid beroende och missbruk gäller villkoren om läkarintyg enligt medicinföreskrifterna. Om de medicinska tillstånden som anges i alkoholföreskrifterna inte harmoniserar med medicinföreskrifterna, kan det bli svårt för Transportstyrelsens körkortsavdelning att avgöra i vilka situationer det ska krävas villkor om läkarintyg enligt medicinföreskrifterna.

Det är också viktigt att kraven om vilken kompetens läkare som utfärdar intyg enligt föreskrifterna ska ha harmoniserat med förslagen om kompetens vid utfärdande av läkarintyg för kapitel 12 och 13 medicinföreskrifterna. Dessa regelverk hänger samman och berör samma problemområde, det vill säga bruk av substanser som påverkar körförmågan. Om kraven inte harmoniseras kan det bli svårt för enskilda läkare att avgöra vilken kompetens som krävs i olika situationer.

3. Vad ska uppnås?

Enligt körkortslagen är en förutsättning för att beviljas körkort med villkor om alkohol att sökanden uppfyller de medicinska kraven som är nödvändiga för trafiksäkerheten. Anledningen till varför de medicinska kraven behöver uppdateras anges i den övergripande konsekvensutredningen gällande ändringarna i medicinföreskrifterna.

Det är nödvändigt att justera alkoholåsföreskrifterna så att de överensstämmer med den reglering som föreslås avseende kraven om alkohol, psykoaktiva substanser och läkemedel i medicinföreskrifterna.

4. Vilka är lösningsalternativen?

4.1 Effekter om ingenting görs?

Om alkoholåföreskrifterna inte ändras så att de överensstämmer med de föreslagna ändringarna i medicinföreskrifterna, kommer alkoholåsföreskrifterna i vissa delar bli svåra att tillämpa. Det kommer medföra problem i tillämpningen av reglerna för de omkring 2 300 personer som årligen ansöker om körkort med villkor om alkohol. Det kan även innebära problem i tillämpningen för de personer som har ett körkort med villkor om alkohol och dessutom har ett intyg att lämna in. Transportstyrelsen har inga uppgifter om hur många personer det rör sig om.

Transportstyrelsen bedömer att tillämpningen av reglerna framförallt kan bli problematisk för de fall den enskilde har en diagnos (i synnerhet diagnosen missbruk) vilket enligt nuvarande alkoholåsföreskrifter innebär att innehavet ska vara förenat med villkor om läkarintyg enligt medicinföreskrifterna. De diagnosbegrepp som anges i alkoholåsföreskrifterna behöver överensstämma med de föreslagna begreppen i 12 kapitlet så att det blir tydligt under vilka omständigheter villkoren ska gälla.

Det kan även bli problematiskt i tillämpningen om hänvisningarna i alkoholåsföreskrifterna inte överensstämmer med de nya paragrafbeteckningarna i kapitel 12 i medicinföreskrifterna.

4.2 Alternativ som inte innebär reglering

Det finns inga alternativ som inte innebär en reglering. Syftet med de föreslagna ändringarna är att anpassa befintliga regler till de föreslagna ändringarna i medicinföreskrifterna.

4.3 Regleringsalternativ

Transportstyrelsen föreslår att alkoholåsföreskrifterna uppdateras så att bestämmelserna överensstämmer med de föreslagna ändringarna av de medicinska kraven avseende alkohol, psykoaktiva substanser och läkemedel. De delar av alkoholåsföreskrifterna som berörs av ändringarna är:

- Utfärdande av läkarintyg
- Ansökan om körkort med villkor om alkoholås
- Villkor om läkarintyg

Eftersom ändringarna i alkoholåsföreskrifterna är följdändringar och därmed anpassningar till de förslag som anges i medicinföreskrifterna finns endast ett regleringsalternativ i varje del.

4.3.1 Utfärdande av läkarintyg (Transportstyrelsens förslag)

Transportstyrelsen föreslår en ändring av kraven om vilken kompetens läkare som utfärdar intyg ska ha. Enligt förslaget ska det vara en läkare med specialistkompetens, medan det i nuvarande alkoholåsföreskrifter anges att intyg som ska ges in ska utfärdas av en läkare med specialistkompetens i psykiatri eller av annan specialistkompetent läkare med god kunskap om och erfarenhet av missbruksfrågor.

Förslaget innebär att kravet harmoniseras med den föreslagna regleringen i kap. 17 i medicinföreskrifterna avseende intyg som ska utfärdas i enlighet med kapitel 12 och 13 samma föreskrifter (se den övergripande konsekvensutredningen).

4.3.2 Ansökan om körkort med villkor om alkoholås (Transportstyrelsens förslag)

Förslaget innebär i stort samma typ av krav som anges i nuvarande alkoholåsföreskrifter. Det som skiljer sig från nuvarande krav är följande. I det läkarintyg som ska ges in vid ansökan om körkort med villkor om alkoholås ska resultatet av provtagning avseende narkotika redovisas vid minst ett tillfälle. Provtagningen ska ske i urin. Möjligheten att använda håranalys som alternativ till urin har tagits bort, i likhet med förslagen i medicinföreskrifterna. Förslaget innebär också att kravet på att läkarintyget ska innehålla en redovisning av resultatet av provtagning avseende alkoholmarkörer i blod vid minst ett tillfälle har tagits bort.

I övrigt har hänvisningar till olika bestämmelser i medicinföreskrifterna uppdaterats.

4.3.3 Villkor om läkarintyg (Transportstyrelsens förslag)

Den föreslagna regleringen innebär att för enskilda som har begått ett grovt rattfylleri eller upprepade fall av rattfylleri och det inte finns någon diagnos kommer det att krävas villkor om läkarintyg enligt samma upplägg som idag (sex månader och därefter ytterligare tolv månader). I förslaget har begreppet uppföljningsperiod ersatt begreppet observationstid, men innebörden är densamma.

Skillnaden mot nuvarande bestämmelser är att förutsättningarna för när villkor om läkarintyg ska föreskrivas på medicinsk grund har anpassats till de tillstånd som förslås i kapitel 12 i medicinföreskrifterna.

Vid diagnosen beroende innebär förslaget ingen skillnad mot idag. Enligt förslaget i medicinföreskrifterna kan däremot personer som har ett beroende i långvarig fullständig remission få en ”enklare” typ av uppföljning, som i korthet innebär att den enskilde kan få en kortare uppföljningsperiod och dessutom slipper kravet om att redovisa prover. Möjligheten till den här typen av uppföljning borde däremot inte bli aktuell efter rattfylleribrott, eftersom en person som har begått ett rattfylleri rimligen inte uppfyller den föreslagna definitionen av ett beroende i långvarig fullständig remission.

Den stora skillnaden mot nuvarande regler berör enskilda som har diagnosen missbruk. I förslaget till kapitel 12 har diagnosen missbruk ersatts med ny reglering avseende alkohol och ny reglering för psykoaktiva substanser (narkotika). Det innebär att omständigheterna när villkor om läkarintyg ska föreskrivas på medicinsk grund har anpassats till den föreslagna regleringen i medicinföreskrifterna. De olika sjukdomstillstånd som innebär uppföljning enligt kapitel 12 i medicinföreskrifterna beskrivs i

- Bilaga 1 – Konsekvensutredning om medicinska krav för alkohol och körkortsinnehav, avsnitt 5.3.1 och
- Bilaga 2 – Konsekvensutredning om medicinska krav för psykoaktiva substanser, läkemedel och körkortsinnehav, avsnitt 5.3.1.

Förslaget innebär också att det i alkoholföreskrifterna uttryckligen anges att alkoholmarkören PEth ska redovisas under villkorstiden. I nuvarande alkoholföreskrifter anges inte uttryckligen vilka alkoholmarkörer det är frågan om, det hänvisas i stället till bestämmelsen (nuvarande paragraf 12) om provtagning i kapitel 12 i medicinföreskrifterna. Av den framgår att CDT och GT är obligatoriska alkoholmarkörer. Den föreslagna regleringen innebär alltså att PEth ersätter CDT och GT. Antalet prover som minst ska redovisas under varje uppföljningsperiod är däremot oförändrad.

I övrigt har hänvisningar till olika bestämmelser i medicinföreskrifterna uppdaterats så att de överensstämmer med det nya förslaget till kapitel 12.

4.4 Övergångsbestämmelser

Transportstyrelsen föreslår övergångsbestämmelser som anger att i de fall läkarintyg och förlägganden beslutats före ikraftträdande i fråga om provtagningar (anges i 10 §) ska dess äldre lydelse användas om det är förmånligare för den enskilde. Syftet med övergångsbestämmelsen är att enskilda som har ett villkor om läkarintyg eller föreläggande och har genomfört provtagning i enlighet med dessa inte ska drabbas negativt när de nya föreskrifterna träder ikraft.

5. Vilka är berörda?

5.1 Företag

Föreskriftsförslaget bedöms inte medföra någon påverkan på företag.

5.2 Enskilda

De enskilda som berörs av föreslagen reglering är de vars körkort kan återkallas på grund av rattfylleri eller grovt rattfylleri till följd av alkoholförtäring och som efter det avser att ansöka om körkort med villkor om alkolås. Dels berörs de enskilda som beviljas körkort med villkor om alkolås med en villkorstid på två år² och som behöver följas med läkarintyg. Dessutom berörs de enskilda som beviljas körkort med villkor och som har ett sådant medicinskt tillstånd som anges i kap. 12 i medicinföreskrifterna och som därigenom ska följas med villkor om läkarintyg enligt medicinföreskrifterna.

Vad gäller prevalens avseende alkohol- och narkotikarelaterade sjukdomar bland enskilda redogörs det för i aktuella konsekvensutredningar avseende alkohol samt psykoaktiva substanser och läkemedel.

Transportstyrelsen tar emot omkring 2 300 ansökningar om körkort med villkor om alkolås varje år.³ För att beviljas innehav ska det vara frågan om ett alkoholrelaterat trafikbrott. Om brottet innefattat narkotika avslås ansökan i enlighet med körkortslagen. För att det ska vara aktuellt med villkor om läkarintyg enligt alkolåsföreskrifterna ska trafiknykterhetsbrottet ha varit grovt eller upprepat och lett till en villkorstid på två år.

Det går inte att säga hur många personer som kommer att beröras av uppföljningen enligt alkolåsföreskrifterna, men man skulle kunna göra en hypotetisk skattning utifrån antalet ansökningar samt resultaten av en uppföljning av alkolåsreglerna som Transportstyrelsen genomfört.

---

² Se 5 kap. 20 § Körkortslagen.

³ År 2022 inkom 2 233 ansökningar och 2023 inkom 2 250 ansökningar. Prognosen för 2024 var 2 300 ansökningar.

Uppföljningen visade att 2 094 ansökningar (av totalt 4 307 registrerade ansökningar under en period om ett år och tio månader under 2019–2020) beviljades körkort med villkor om alkoholås. I 618 av de 2 094 ärendena fattades ett bifallsbeslut med villkor om läkarintyg⁴ (cirka 14 procent av den totala mängden ansökningar). Av de 618 ärendena analyserades 100 slumpmässigt utvalda ärenden vidare. I 81 av ärendena (drygt 80 procent) fattades ett beslut om villkor om läkarintyg enligt alkoholåsföreskrifterna och i 19 ärenden (drygt 20 procent) fattades ett beslut om villkor om läkarintyg enligt medicinföreskrifterna på grund av en missbruks- eller beroendediagnos. Fördelningen var lika mellan diagnoserna missbruk och beroende.

Om man antar att fördelningen av beslut om bifall med villkor om läkarintyg såg likadan ut i alla 618 beslut som identifierades i uppföljningen, skulle det innebära att 494⁵ personer fick ett beslut om bifall med villkor om läkarintyg enligt alkoholåsföreskrifterna. Det motsvarar ungefär elva procent⁶ av samtliga ansökningar.

Det skulle i så fall kunna innebära att ungefär 253⁷ personer per år skulle kunna beröras av den föreslagna regleringen gällande villkorsuppföljning.

5.3 Staten regioner och kommuner

De delar av staten, regioner och kommuner som berörs av föreskriftsförslaget är:

- Hälso- och sjukvården, som utfärdar läkarintyg och genomför provtagning gällande alkohol och körkortsinnehav,
- Körkortsmyndigheten (Transportstyrelsen), och
- Domstolar, som i vissa fall prövar Transportstyrelsens beslut.

6. Vilka konsekvenser medför regleringen?

6.1 Företag

(X) Regleringen bedöms inte få effekter av betydelse för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt. Samtliga konsekvenser för företagen beskrivs därför under 6.1.

( ) Regleringen bedöms få effekter av betydelse för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt. Konsekvensutredningen

---

⁴ Innefattar beslut om villkor om läkarintyg av medicinsk orsak, vilket kan vara exempelvis på grund av alkoholdiagnos, hjärt- och kärlsjukdom, diabetes etc. enligt medicinföreskrifterna, men också beslut om villkor att lämna in läkarintyg enligt alkoholåsföreskrifterna.

⁵ 618 beslut x 0,8 = 494 personer.

⁶ 494 personer / 4 307 ansökningar = 11 procent.

⁷ 2 300 ansökningar x 0,11 = 253 personer.

innehåller därför ingen beskrivning under 5.1 utan samtliga konsekvenser för företagen beskrivs under avsnitt C.

Transportstyrelsen bedömer att föreskriftsförslaget inte får några konsekvenser av betydelse för företag.

Enskilda som har ett sådant medicinskt tillstånd som anges i kapitel 12 medicinföreskrifterna kommer precis som idag att behöva visa ett kontrollerat alkoholbruk eller styrka drogfrihet i minst sex månader innan en ansökan om körkort med villkor om alkoholås kan beviljas.

I medicinföreskrifterna föreslås ändringar av de medicinska tillstånd som innebär hinder för körkortsinnehav. Transportstyrelsen bedömer att den föreslagna regleringen avseende alkohol kan medföra vissa lättnader för enskilda jämfört med nuvarande krav. Det skulle kunna innebära att fler enskilda kan komma att uppfylla de medicinska kraven. Det innebär i sin tur att berörda inte behöver visa avhållsamhet innan de beviljas alkoholås (i nuvarande medicinföreskrifter benämnt avhållsamhetsperiod). Det berör framförallt enskilda som enligt nuvarande medicinföreskrifter har diagnosen missbruk av alkohol. Om fler enskilda som begått ett rattfylleribrott får alkoholås ”snabbare” borde det i så fall få positiva effekter för företagen genom att personer inom transportbranschen (till exempel åkerier och kollektivtrafiken) kanske inte behöver omplaceras eller sägas upp. Det är däremot svårt att med säkerhet säga hur utfallet kommer att bli eftersom den föreslagna hinderregleringen i denna del inte är jämförbar med hur kraven ser ut idag.

När det gäller bruk av psykoaktiva substanser och läkemedel föreslås att diagnosen missbruk av psykoaktiv substans ersätts med diagnoserna skadligt bruk/skadligt användningsmönster⁸ av psykoaktiv substans. Diagnosen beroende av psykoaktiv substans som hinder innebär samma reglering som idag. Eftersom bruk av narkotika är hinder för körkort med villkor om alkoholås enligt 5 kap. 19 § punkt 2 körkortslagen bedömer Transportstyrelsen att förslaget i medicinföreskrifterna får en neutral effekt på alkoholåsföreskrifterna och därmed för företagen.

Vad gäller uppföljningsperioden med villkor om läkarintyg och den föreslagna regleringen om redovisning av PEth (istället för CDT och GT) bedömer myndigheten att förslaget inte påverkar företagen överhuvudtaget. PEth är visserligen ett något dyrare alkoholprov än CDT och GT, men det borde inte påverka företagen. Det är den enskilde som står för dessa kostnader.

---

⁸ Transportstyrelsens benämning av ICD-11 diagnosen ”harmful pattern of use”. Begreppet kan komma att ändras när Socialstyrelsens svenska översättning [publiceras](#).

6.2 Enskilda

Hur enskilda påverkas i var del av den föreslagna regleringen redogörs nedan.

6.2.1 Utfärdande av läkarintyg

Förslaget bedöms inte medföra några konsekvenser för den enskilde. Den bedömningen gör Transportstyrelsen utifrån att den föreslagna regleringen inte innebär skillnad i sak jämfört med nuvarande krav (se även avsnitt 5.3.1 i den övergripande konsekvensutredningen till ändringar i medicinföreskrifterna).

6.2.2 Ansökan om körkort med villkor om alkoholås

Transportstyrelsen bedömer att förslaget inte får någon påverkan för enskilda som har ett alkoholberoende. Berörda kommer att behöva visa ett kontrollerat alkoholbruk i minst 6 månader innan de kan medges körkort med villkor om alkoholås, precis som idag.

I medicinföreskrifterna föreslås vissa lättnader för enskilda som har ett beroende i långvarig fullständig remission (både vad gäller alkohol och psykoaktiva substanser). Transportstyrelsen bedömer emellertid att den föreslagna regleringen får en neutral effekt för enskilda som ansöker om körkort med villkor om alkoholås. Den bedömningen baseras på att en enskild som har begått ett rattfylleribrott, rimligen inte uppfyller den föreslagna definitionen av ett beroende i långvarig fullständig remission. För de fall personen begår ett alkoholrelaterat rattfylleribrott, borde konsekvensen bli att individen först kommer behöva visa ett kontrollerat alkoholbruk innan alkoholås kan medges. Det vill säga utfallet borde bli likadant som för enskilda som har ett alkoholberoende, och därmed på samma sätt som idag. För de fall personen har begått ett narkotikarelaterat trafikbrott, är inte körkort med villkor om alkoholås aktuellt.

Förslaget kan dock innebära vissa lättnader för enskilda som idag har diagnosen missbruk av alkohol. Denna diagnos ersätts med ny reglering som enligt myndigheten innebär viss lättnad jämfört med hur kraven ser ut idag (det kommer krävas mer för att få avslag). Det kan innebära att fler enskilda kan medges alkoholås utan att först behöva visa ett kontrollerat alkoholbruk. En konsekvens av det borde bli att fler enskilda får en möjlighet att medges körkort med villkor om alkoholås minst 6 månader tidigare än idag. Det innebär också att den enskilde kommer att slippa kostnaderna för provtagningar och läkarintyg (se även Bilaga 1 – Konsekvensutredning om medicinska krav för alkohol och körkortsinnehav, avsnitt 5.3.1).

Transportstyrelsen har svårt att bedöma hur många enskilda som eventuellt kan ”slippa” kravet om att visa ett kontrollerat alkoholbruk. Vid VTI:s

utvärdering 2018 av alkohol efter rattfylleri⁹ analyserade man hur många personer med diagnosen beroende och diagnosen missbruk som beviljades alkohol, men vid den tiden¹⁰ såg lagstiftningen kring alkohol annorlunda ut jämfört med idag. Det innebär att någon skattning inte kan göras utifrån statistiken som framkom i den utvärderingen. Man skulle däremot, utifrån nedanstående resonemang, kunna uppskatta att de rör sig om ungefär 160 individer årligen. En uppföljning¹¹ av alkoholsreglerna som Transportstyrelsen genomfört visade att omkring sju procent av de sökande hade diagnosen missbruk, i majoriteten av fallen var det frågan om alkoholmissbruk. Det stämmer ganska bra med de nationella siffrorna avseende vuxna medborgare som uppskattas ha en mildare alkoholrelaterad diagnos än alkoholberoende (se Bilaga 1 – Konsekvensutredning om medicinska krav för alkohol och körkortsinnehav). Det skulle i sådana fall kunna innebära att av omkring 160¹² enskilda, kan en del av dessa personer komma att beviljas körkort med villkor om alkohol minst 6 månader tidigare än idag. Detta förutsatt att alla övriga omständigheter kring innehavet uppfylls.

Förslaget innebär också att kravet att resultatet av provtagning avseende alkoholmarkörer i blod som ska ges in tillsammans med läkarintyget vid ansökan tas bort. En konsekvens av det blir att den enskilde slipper kostnaden för de alkoholmarkörer som idag är obligatoriska att redovisa (enligt nuvarande regler CDT och GT). Myndigheten uppskattar denna kostnad till ungefär 250-400 kronor.

Däremot kommer det även fortsättningsvis krävas minst ett narkotikaprov i urin. Regleringen i denna del hänvisar till bestämmelserna om provtagning i medicinföreskrifterna. Där föreslås att även blodprov kan nyttjas om substansen inte kan analyseras i urin. Enligt förslaget har möjligheten till hårprov däremot tagits bort. Myndigheten bedömer att ändringarna inte borde medföra några större konsekvenser för den enskilde. Möjligheten att använda blodprov finns redan i nuvarande medicinföreskrifter vilket innebär att det inte blir någon skillnad. När det gäller hårprov är det idag ytterst sällsynt att håranalys faktiskt nyttjas. Dessutom har den enskilde möjligheten att ansöka om undantag om att lämna hårprov istället för urin- eller blodprov om det finns ett medicinskt skäl (se även avsnitt 8.6.1 Bilaga 2 – Konsekvensutredning av medicinska krav om psykoaktiva substanser, läkemedel och körkortsinnehav).

---

⁹ Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI), "Utvärdering av alkohol efter rattfylleri. VTI notat 5-2018," VTI, 2018.

¹⁰ Körkortslagen ändrades den 1 mars 2018 bland annat med avseende på regleringen av körkort med villkor om alkohol.

¹¹ Reglerna om alkohol efter regeländringen i körkortslagen 2018.

¹² 300 sökande x 0,07 = 160 personer.

För de enskilda som har ett beroende eller skadligt bruk/skadligt användningsmönster av psykoaktiva substanser bedömer Transportstyrelsen att den föreslagna regleringen får en neutral påverkan, eftersom regleringen i denna del inte innebär någon ändring i sak.

För enskilda som inte har ett sådant medicinskt tillstånd som anges i kapitel 12 i medicinföreskrifterna och som har begått ett rattfylleribrott av normalgraden kommer körkort med villkor om alkoholås att kunna beviljas utan några ytterligare krav om läkarintyg eller provtagningar¹³, på samma sätt som idag. Transportstyrelsen bedömer därmed att effekten av de föreslagna regeländringarna blir neutral.

6.2.3 Villkor om läkarintyg

Transportstyrelsen bedömer att förslaget kan få viss påverkan för enskilda som beviljas alkoholås med villkor att lämna in läkarintyg enligt alkoholåsföreskrifterna. Det vill säga de enskilda som inte har något sådant medicinskt tillstånd som anges i kapitel 12 i medicinföreskrifterna, men som begått ett grovt rattfylleri eller upprepade fall av rattfylleri under de fem senaste åren.

Enligt förslaget ska den enskilde lämna in minst fyra prover avseende alkoholmarkören PEth under varje uppföljningsperiod. Det innebär minst åtta prover under totalt 18 månader, vilket är samma upplägg som idag när det gäller antal prover. Skillnaden är att enligt nuvarande regler ska den enskilde redovisa CDT och GT. Som beskrivs i avsnitt 7.2.5 i Bilaga 1 – Konsekvensutredning om medicinska krav för alkohol och körkortsinnehav, är PEth ett något dyrare prov än CDT och GT. Om, och i sådana fall hur stor kostnadsökningen eventuellt kan bli för den enskilde är svårt att säga. Utifrån resonemanget i aktuellt avsnitt om provtagning i medicinföreskrifterna, skulle man däremot kunna uppskatta att kostnaden för provtagningen under en villkorstid om 18 månader kan komma att öka med omkring 800 kr¹⁴. Eftersom den enskilde samtidigt slipper kostnaden för alkoholprovtagningen (CDT och GT) vid ansökan, borde nettokostnaden bli något lägre. Sammantaget bedömer Transportstyrelsen att den något ökade kostnaden för provtagning är ofrånkomlig, eftersom det inte finns något rimligt alternativ.

För de fall personen har ett sådant medicinskt tillstånd som anges i kapitel 12 i medicinföreskrifterna, gäller istället villkoren om läkarintyg i nämnda föreskrifter. Konsekvenserna för enskilda i dessa fall redogörs för i de

---

¹³I detta avseende substansbruk. Villkor om läkarintyg av annan medicinsk anledning kan däremot förekomma.

¹⁴ + 100 kr x 8 prover = 800 kr.

separata konsekvensutredningarna om alkohol respektive psykoaktiva substanser och läkemedel.

6.2.4 Övergångsbestämmelser

Transportstyrelsens förslag om övergångsbestämmelser i fråga om provtagningar syftar till att minimera negativa effekter för enskilda som har fått ett beslut eller föreläggande om att komma in med resultat av provtagningar i enlighet med nuvarande föreskrifter.

6.3 Staten, regioner eller kommuner

6.3.1 Staten

Transportstyrelsens sammanvägda bedömning är att föreskriftsförslaget får neutrala effekter för staten.

Om fler enskilda kan medges körkort med villkor om alkolås utan att först behöva visa ett kontrollerat alkoholbruk (vilket kan innebära uppsägning från arbete) kan effekterna även bli något positiva. Det kan leda till ökade skatteintäkter samtidigt som behovet av arbetslöshetsersättning och kostnader i samband med åtgärder för att hitta nya arbeten minskar. Transportstyrelsen bedömer emellertid att det inte rör sig om särskilt många personer.

6.3.2 Körkortsansökan, Transportstyrelsen

Transportstyrelsen kommer att påverkas av de förändringar som föreslås. Dels kan antalet förelägganden om att visa ett kontrollerat alkoholbruk innan körkort med villkor om alkolås kan beviljas komma att minska. Om så blir fallet, kan antalet villkor om läkarintyg som myndigheten i ett senare skede förelägger den enskilde att ge in också komma att minska. I den senare delen handlar det om uppföljningar enligt medicinföreskrifterna vilket redogörs för i konsekvensutredningarna om alkohol, psykoaktiva substanser och läkemedel. Förändringarna borde därmed kunna minska den administrativa belastningen på myndigheten i viss mån.

De förändringar som föreslås innebär också att Transportstyrelsen behöver revidera olika intygsblanketter, ta fram nya blanketter och eventuellt anpassa teknikstödet för hanteringen av dessa. Detta redogörs för i den övergripande konsekvensutredningen gällande medicinföreskrifterna.

Myndigheten kommer även att behöva uppdatera interna handledningar som används som stöd i tillämpningen av alkolåsreglerna.

Transportstyrelsen påverkas också i och med att det kommer att finnas ett behov av informationsinsatser för att uppmärksamma hälso- och sjukvården om de förändringar som föreslås.

Förslaget till övergångsbestämmelse innebär att Transportstyrelsen kommer att behöva uppmärksamma och ta hänsyn till eventuella beslut eller förelägganden som berör provtagningar. Det borde dock inte medföra något större administrativt arbete för myndigheten.

6.3.3 Hälsa- och sjukvård (regioner och kommuner)

Transportstyrelsen bedömer att förslaget kommer att påverka hälso- och sjukvården i viss utsträckning. Framförallt påverkas vården av den föreslagna ändringen avseende alkoholmarkören PEth, som ska redovisas för de fall den enskilde får ett villkor om att lämna in läkarintyg med provtagningar.

Transportstyrelsen bedömer att ändringen är positiv för hälso- och sjukvården, dels på grund av att PEth är en lämpligare alkoholmarkör för att upptäcka och bedöma långvarigt högt intag av alkohol än vad GT är. Myndigheten bedömer också att fördelarna med använda PEth är fler jämfört med fördelarna att använda CDT. En utförligare beskrivning av konsekvenserna för hälso- och sjukvården redogörs för i konsekvensutredningarna om de medicinska kraven avseende alkohol (bilaga 1), psykoaktiva substanser och läkemedel (bilaga 2).

6.4 Miljö

De föreslagna regelförändringarna bedöms inte få någon betydande effekt på miljön.

6.5 Externa effekter

De föreslagna regelförändringarna bedöms inte få någon extern effekt på till exempel utsläpp till luft och vatten, buller, olyckor eller infrastrukturslitage.

7. Sammanfattning av övervägda alternativ och varför föreslagen reglering anses vara det bästa alternativet

Eftersom ändringarna i alkoholåsföreskrifterna är följdändringar av de förslag som anges i medicinföreskrifterna finns endast ett regleringsalternativ i varje del, se även avsnitt 4.3.

7.1 Utfärdande av läkarintyg (Transportstyrelsens förslag)

Förslaget innebär en mindre ändring av kravet om utfärdande av medicinska intyg. I nuvarande alkoholåsföreskrifter framgår att intyg ska utfärdas av läkare med *specialistkompetens i psykiatri eller annan specialistkompetent läkare med god kunskap om och erfarenhet av missbruksfrågor*.

Eftersom det är svårt för Transportstyrelsen att kontrollera om den läkare som skriver intyget har god kunskap och erfarenhet av missbruksfrågor, är det i sig ett tandlöst krav. Det föreslås därför att alkoholåsföreskrifterna ändras

i denna del till att det ska vara en *läkare med specialistkompetens* som utfärdar läkarintyget. Förslaget borde dock inte innebära några ändringar i sak. Krav på den som skriver intyg och hur ett intyg ska utformas regleras i Socialstyrelsens föreskrifter (HSLF-FS 2018:54) om att utfärda intyg i hälso- och sjukvården. Där framgår bland annat att den som utfärdar intyg i hälso- och sjukvården:

- ska ha den kompetens som krävs för att utfärda intyget (3 kap. 1 §)
- vid bedömning som görs i samband med utfärdandet av intyget, endast ska uttala sig om sådana förhållanden som han eller hon har tillräcklig kännedom om (6 kap. 2 §)

Transportstyrelsen bedömer därför att dagens krav om *god kunskap om och erfarenhet av missbruksfrågor* omhändertas av skrivningarna i Socialstyrelsens föreskrifter. Förslaget innebär också att kravet harmoniseras med motsvarande ändringsförslag gällande intyg enligt kapitel 12 och 13 medicinföreskrifterna, det vill säga en enhetlighet gällande intyg om substansbruk. Transportstyrelsens sammantagna bedömning är att konsekvensen av regleringsalternativet borde bli neutral.

7.2 Ansökan om körkort med villkor om alkoholås (Transportstyrelsens förslag)

Förslaget innebär överlag inga större skillnader mot nuvarande föreskrifter, förutom i en del. Till följd av förslaget om ändringar av medicinska tillstånd i kapitel 12 medicinföreskrifterna kan Transportstyrelsen konstatera att resultatet av alkoholprovtagning som ska redovisas tillsammans med det läkarintyg som ska ges in vid ansökan om körkort med villkor om alkoholås inte längre fyller någon funktion. Myndigheten föreslår därför att kravet om att minst ett resultat avseende alkoholmarkörer tas bort.

I konsekvensutredningen till de äldre alkoholåsföreskrifterna¹⁵ angavs att syftet med ansökningsproverna avseende alkohol var att få ett bättre underlag till bedömning av om ett eventuellt alkoholmissbruk eller alkoholberoende förelåg. Tidigare kunde körkort med villkor om alkoholås beviljas för de som hade ett alkoholmissbruk eller alkoholberoende under förutsättning att övriga medicinska krav var uppfyllda. Förekomst av en diagnos hade dessutom betydelse för hur lång villkorstid den enskilde skulle få. Ansökan skulle ske inom tidsfristen fyra veckor från det att personen getts tillfälle att yttra sig inför körkortsåterkallelse, en relativt kort tidsperiod att upptäcka ett beroende eller missbruk. Om ett missbruk eller

---

¹⁵ Konsekvensutredning till Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (TSFS 2011:71) om innehav av körkort med villkor om alkoholås, TSV 2010-6204.

beroende upptäcktes under alkoholåstiden kunde man dock justera villkorstiden löpande.

Förutsättningarna kring alkoholås ändrades i körkortslagen 2018¹⁶. Numera måste de medicinska kraven fullt ut vara uppfyllda innan körkort med villkor om alkoholås kan beviljas. Som beskrivs i avsnitt 1.2 måste enskilda som idag har ett alkoholberoende eller alkoholmissbruk först verifiera varaktigt nykterhet i minst 6 månader innan ansökan kan beviljas. Enligt nuvarande rutiner i tillämpningen av reglerna kan Transportstyrelsen i händelse av om ett ansökningsprov är förhöjt förlägga den enskilde om komplettering om ytterligare alkoholprov. Om även detta alkoholprov är förhöjt kan myndigheten enligt gällande praxis konstatera att det föreligger ett "alkoholbruk som inte är tillfälligt och som från medicinsk synpunkt är skadligt" (jämför 12 kap. 3 § i nu gällande medicinföreskrifter). Det innebär att de medicinska kraven inte är uppfyllda och att ansökan om körkort med villkor om alkoholås kan avslås.

Som framgår av förslaget till nytt kapitel 12 i medicinföreskrifterna har de medicinska krav som utgör hinder för körkortsinnehav reviderats i vissa delar. Exempelvis har diagnosen alkoholmissbruk ersatts med en ny reglering, samma sak gäller för psykoaktiva substanser. Enligt förslaget avseende alkohol kommer enbart förhöjda alkoholmarkörer inte enskilt innebära att de medicinska kraven inte är uppfyllda. Myndigheten bedömer därför att kravet om att redovisa resultatet av alkoholmarkörer vid minst ett tillfälle inför ansökan om körkort med alkoholås kommer att sakna relevans för utgången av prövningen om körkort med villkor om alkoholås. Transportstyrelsen anser inte att det är rimligt, eller proportionerligt, att behålla regleringen i denna del. Blodprovstagningen innebär dels ett krav om ett medicinskt ingrepp på den enskilde, dessutom medför provtagningen viss kostnad. Myndigheten föreslår därför att resultatet av provtagning avseende alkoholmarkörer tagna vid minst ett tillfälle som ska redovisas i samband med ansökan tas bort. Läkaren ska i ansökningsintyget bedöma om de medicinska kraven är uppfyllda. Det kan emellertid innebära att läkaren behöver ta prover, men det blir inte utifrån krav enligt föreskrifterna.

Kravet om att redovisa provtagning avseende narkotika i urin kvarstår dock, Anledningen är att myndigheten behöver underlaget för att kunna bedöma om sökanden brukar narkotika eller inte (jämför 5 kap. 19 § 2 körkortslagen).

7.3 Villkor om läkarintyg (Transportstyrelsens förslag)

Som beskrivs i avsnitt 4.3.3 föreslår Transportstyrelsen att de obligatoriska alkoholmarkörerna som definieras i kapitel 12 medicinföreskrifterna ändras.

---

¹⁶ Lag om ändring i körkortslagen (1998:488), SFS 2018:86.

Enligt förslaget i medicinföreskrifterna blir PEth obligatorisk alkoholmarkör, CDT och GT rangeras därmed ut. I nuvarande alkoholåsföreskrifter anges inte uttryckligen vilka alkoholmarkörer som ska redovisas, det hänvisas istället till provtagningsbestämmelsen i medicinföreskrifterna (nuvarande 12 §). Eftersom paragraferna i medicinföreskrifterna också ändras, behöver hänvisningarna i alkoholåsföreskrifterna justeras så att de överensstämmer med aktuella provtagningsbestämmelser i kapitel 12.

Förslaget om ändring av obligatorisk alkoholmarkör i medicinföreskrifterna får till följd att PEth även blir obligatorisk prov vid villkor om läkarintyg enligt alkoholåsföreskrifterna. Det vill säga för de enskilda som har begått grovt- eller upprepat rattfylleri men som inte har ett sådant medicinskt tillstånd som anges i medicinföreskrifterna. Ändringen i medicinföreskrifterna medför därmed viss påverkan samt konsekvenser för de enskilda som beviljas alkoholå med villkor om läkarintyg. En konsekvens kan bli att kostnaden för alkoholprovtagningen kan komma att öka något (myndigheten uppskattar att det kan röra sig om cirka 800 kronor). Samtidigt kommer den enskilde att slippa kostnaden för att redovisa alkoholmarkörer (CDT och GT) i samband med ansökan, varför nettokostnaden antagligen blir något lägre. Myndigheten bedömer sammantaget att en eventuell kostnadsökning är ofrånkomlig eftersom det inte finns något rimligt alternativ. När det gäller regleringsalternativ avseende alkoholmarkörer i kapitel 12 medicinföreskrifterna bedömer myndigheten att fördelarna med PEth sammantaget överväger andra alternativ, exempelvis att behålla CDT och GT enligt nuvarande rutin. Se även avsnitt 8.6 om alkoholmarkörer i Bilaga 1 – Konsekvensutredning av medicinska krav om alkohol och körkortsinnehav.

7.4 Övergångsbestämmelser

Förslaget om övergångsbestämmelser bedöms minimera negativa effekter för enskilda som har fått ett beslut eller föreläggande om att komma in läkarintyg och resultat av provtagningar i enlighet med nuvarande föreskrifter. Ett exempel är de fall personen har fått ett beslut om att lämna in läkarintyg som redovisar resultat av provtagningar avseende de obligatoriska alkoholmarkörerna CDT och GT efter en viss tid. Ett annat exempel är personer som inkommer med provresultat avseende psykoaktiva substanser tagna genom håranalys.

8. Vilka bemyndiganden grundar sig myndighetens beslutanderätt på?

Myndighetens beslutanderätt grundar sig på 8 kap. 1, 5 a och 6 §§ körkortsförordningen (1998:980).

9. Överensstämmer regleringen med eller går den utöver de skyldigheter som följer av EU-rättslig reglering eller andra internationella regler?

Det finns ingen EU-rättslig reglering eller några andra internationella regler som handlar om just körkort med villkor om alkohol, däremot finns det överordnade bestämmelser på området i den nationella lagstiftningen. Det framgår av bestämmelser i körkortslagen att den som har begått ett trafiknykterhetsbrott avseende alkohol har möjlighet att ansöka om att få ett körkort med villkor om alkohol, istället för en körkortsåterkallelse. För att kunna få ett körkort med villkor om alkohol krävs enligt körkortslagen, att personen bedöms som lämplig för detta med hänsyn till sina personliga och medicinska förhållanden. I detta ligger bland annat att sökanden ska uppfylla de medicinska krav som är nödvändiga med hänsyn till trafiksäkerheten. Det framgår även av bestämmelser i körkortslagen att ett körkort som är förenat med villkor om alkohol kan återkallas under löpande villkorstid om sökanden inte längre bedöms uppfylla kraven på lämplighet. För att kunna bedöma frågan om medicinsk lämplighet behövs läkarintyg, något som regleras i körkortslagens krav på ansökan.

Föreskriftsförslaget innehåller bestämmelser om vad som ska framgå av de läkarintyg som ska ges in i ärenden gällande körkort med villkor om alkohol (vid ansökan och under uppföljningsperioden), samt vilken kompetens den intygsskrivande läkaren ska ha. Tanken med uppföljningsperioden är att myndigheten ska kunna upptäcka om rattfylleribrottet är ett symptom för sådan alkoholproblematik som innebär att personen inte längre är medicinskt lämplig att inneha körkort enligt medicinföreskrifterna och körkortsdirektivet och då kunna agera utifrån det. Av den föreslagna regleringen framgår att om det föreligger medicinska hinder för körkortsinnehav, så gäller kraven i medicinföreskrifterna. Den föreslagna regleringen innebär en anpassning av de regler som redan finns, för att de ska stämma överens med de ändringar som föreslås gällande kapitel 12 och 13 i medicinföreskrifterna.

Sammanfattningsvis kan sägas att den föreslagna regleringen inte utgår från EU-rättslig reglering utan endast från överordnade bestämmelser i den nationella lagstiftningen. Om det handlar om personer som har ett medicinskt hinder för körkortsinnehav, så hänvisar den föreslagna regleringen över till att medicinföreskrifterna ska tillämpas. I och med denna hänvisning och då de ändringar som föreslås i kapitel 12 och 13 bedöms förenliga med EU-rätten¹⁷, anser Transportstyrelsen att minimikraven i körkortsdirektivet har beaktats även i detta förslag och att reglering utöver direktivets minimikrav inte heller strider mot

---

¹⁷ Se avsnitt 10 i den övergripande konsekvensutredningen.

körkortsdirektivet. Det är inte möjligt att få ett körkort med villkor om alkoholås, utan att uppfylla kraven i medicinföreskrifterna och då även körkortsdirektivets krav.

9.1 Grundläggande EU-rättsliga principer

I den föreslagna regleringen om alkoholås anges att medicinföreskrifterna ska tillämpas om vissa diagnoser och tillstånd föreligger. Transportstyrelsen har i den övergripande konsekvensutredningen gjort en bedömning av hur de föreslagna ändringarna i medicinföreskrifterna förhåller sig till de grundläggande EU-rättsliga principerna, se avsnitt 10.

När det gäller de delar av den föreslagna regleringen, som inte direkt bygger på EU-rättslig reglering utan endast på överordnade nationella bestämmelser, ska en prövning göras om förslaget strider mot grundläggande EU-rättsliga principer, bland annat principen om fri rörlighet.

Principen om fri rörlighet är en grundläggande EU-rättslig princip. Varor, tjänster, personer och kapital ska kunna cirkulera inom EU på samma sätt som inom Sverige. Det finns ett generellt förbud mot regler som till sin effekt, direkt eller indirekt, faktiskt eller potentiellt, begränsar den fria rörligheten. Principen om fri rörlighet innefattar både ett diskrimineringsförbud och ett restriktionsförbud.

Det finns bestämmelser i körkortslagen som anger vem som ska ha rätt att ansöka om ett körkortstillstånd med villkor om alkoholås, det är även delvis reglerat hur ansökan ska gå till och när den får bifallas. Detta innebär att många av grundkraven som gäller vid villkor om alkoholås redan är bestämda i överordnad nationell lagstiftning. Bedömningen av att dessa regler är förenliga med de EU-rättsliga principerna torde redan vara gjord.

Den reglering som föreslås i alkoholåsföreskrifterna handlar mer om formella krav och utgör följdändringar med anledning av de ändringar som föreslås i kapitel 12 och 13 i medicinföreskrifterna. De föreslagna ändringarna har ingen direkt påverkan på enskilda individer mer än att leda till tydligare och mer rättssäker reglering, samt att ge bättre förutsättningar för likvärdiga bedömningar. Regleringen i sin helhet bidrar dessutom till en möjlighet att få behålla sitt körkort istället för att få det återkallat. Den föreslagna regleringen bedöms inte strida mot grundläggande EU-rättsliga principer.

9.2 Anmälan

9.2.1 Tjänstedirektivet

Transportstyrelsen bedömer att det saknas anledning att anmäla de föreslagna ändringarna enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG om tjänster på den inre marknaden (tjänstedirektivet).

Transportstyrelsens bedömer att de föreslagna ändringarna inte reglerar utövande av tjänsteverksamhet, utan medicinska krav för innehav av körkortsbehörighet och hur individen ska visa att de medicinska kraven är uppfyllda. Skulle de föreslagna ändringarna anses utgöra reglering av tjänsteverksamhet, bedömer myndigheten att transportundantaget är tillämpligt och att förslaget därför är undantaget från direktivets tillämpningsområde.

Se även bifogad tjänsteanteckning, bilaga 3 i den övergripande konsekvensutredningen.

9.2.2 Anmälan tekniska föreskrifter

Transportstyrelsen bedömer att det saknas anledning att anmäla de föreslagna ändringarna enligt 6 och 9 §§ förordning (1994:2029) om tekniska regler, som hänvisar till Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster (anmälningsdirektivet).

Föreskriftsförslaget reglerar krav på individer för att de ska beviljas eller få behålla ett körkort med villkor om alkohol. Det primära syftet med föreskrifterna är alltså inte att reglera krav på produkter. Det förekommer visserligen reglering avseende någon form av produkt (alkohol), men Transportstyrelsen bedömer att det inte är fråga om tekniska specifikationer, förbudsbestämmelser, krav på e-tjänster eller sådant ”annat krav” som utgör teknisk föreskrift eftersom kraven riktar sig mot körkortshavaren och inte mot själva produkten.

Se även bifogad tjänsteanteckning, bilaga 3 i den övergripande konsekvensutredningen.

9.2.3 Reglerade yrken

Föreskriftsförslaget innehåller regler kring innehåll i olika intyg gällande innehav av körkort med villkor om alkohol samt även regler kring vilken kompetens som krävs för de uppgifter som ska intygas. Förslaget innebär att de efterfrågade uppgifterna ska intygas av läkare med specialistkompetens. Några krav utöver detta ställs inte i förslaget.

Av patientsäkerhetslagen (2010:659) framgår att läkare och specialistläkare är skyddade yrkestitlar (se 4 kap. 5 och 6 §§) och att det krävs legitimation eller särskilt förordnande för att få använda yrkestiteln (se 4 kap. 1–4 §§). Läkare och specialistläkare är yrken som redan är reglerade och som finns upptagna i bilagan till förordning (2016:157) om erkännande av yrkeskvalifikationer.

De föreslagna föreskrifterna begränsar inte tillträdet till eller utövande av de reglerade yrkena för läkare.

Transportstyrelsen bedömer att det inte fordras någon anmälan till kommissionen enligt 9 kap. 1 § 7 förordning (2016:157) om erkännande av yrkeskvalifikationer eftersom föreskriftsförslaget inte innehåller några nya eller ändrade krav på yrkeskvalifikationer. Av samma skäl krävs inte heller någon särskild proportionalitetsprövning enligt förordning (2020:757) om proportionalitetsprövning vid nya eller ändrade krav på yrkeskvalifikationer.

9.2.4 Dataflödesförordningen

Transportstyrelsen gör bedömningen att föreskriftsförslaget inte innehåller några krav kopplade till databehandling av elektroniska data. Någon anmälan enligt artikel 4.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1807 av den 14 november 2018 om en ram för det fria flödet av andra data än personuppgifter i Europeiska unionen (dataflödesförordningen) eller enligt 6 och 9 §§ förordning (1994:2029) om tekniska regler är därför inte aktuell.

9.2.5 Tekniska krav – TBT-avtalet

Föreskriftsförslaget bedöms inte behöva anmälas till Kommerskollegium enligt 6 och 9 §§ förordning (1994:2029) om tekniska regler, som hänvisar till Världshandelsorganisationens (WTO) avtal om tekniska handelshinder (TBT-avtalet).

Föreskriftsförslaget reglerar krav på individer för att de ska beviljas eller få behålla ett körkort med villkor om alkohol. Det primära syftet med föreskrifterna är alltså inte att reglera krav på produkter. Reglerna är rättsligt bindande.

Som framgår i avsnittet om anmälan av tekniska krav kan krav avseende alkohol innebära reglering av produkter. Det är dock inte fråga om tekniska specifikationer eller förbudsbestämmelser. Detta eftersom det inte är fråga om reglering av "product characteristics" av själva produkten, utan krav som riktar sig till den enskilde som är beroende av alkoholet för sitt körkortsinnehav. Förslaget bedöms därför inte omfattas av "technical regulation" enligt TBT-avtalet. Det är dessutom inte fråga om någon ändring i kraven avseende just alkoholet utan främst fråga om ändring av hänvisningar i kraven avseende provtagning och läkarintyg.

10. Behöver särskild hänsyn tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och finns det behov av speciella informationsinsatser?

10.1 Tidpunkt för ikraftträdande

Transportstyrelsens mål är att föreskrifterna ska träda ikraft så fort som möjligt. I och med det nya kapitlet om bruk av substanser som påverkar förmågan att köra motordrivna fordon kommer dock Transportstyrelsens blankett avseende alkohol och narkotika behöva revideras. Det kommer troligtvis även behöva tas fram nya blanketter. Transportstyrelsen behöver implementera nya blanketter i olika digitala system vilket kräver tid och resurser. Detta kan inte göras förrän de nya föreskrifterna är beslutade. Tidpunkten för ikraftträdande behöver därför anpassas till när blanketterna kan finnas på plats i alla digitala system. Under denna tid finns också förutsättningar för Transportstyrelsen att i god tid kunna genomföra de informationsinsatser som är nödvändiga innan föreskrifterna träder i kraft.

10.2 Behov av särskilda informationsinsatser

Transportstyrelsen anser att det finns ett stort behov av generella informationsinsatser till alla som berörs av de förändrade regler som föreslås. Hur dessa informationsinsatser skulle kunna se ut går dock inte att fastställa, utan det blir aktuellt närmare in på ikraftträdande av de nya medicinföreskrifterna.

B. Transportpolitisk måluppfyllelse

Det övergripande målet för svensk transportpolitik är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgare och näringsliv i hela landet. Under det övergripande målet finns också funktionsmål och hänsynsmål med ett antal prioriterade områden.

Funktionsmålet handlar om att skapa tillgänglighet för människor och gods. Transportsystemets utformning, funktion och användning ska medverka till att ge alla en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och användbarhet samt bidra till utvecklingskraft i hela landet. Samtidigt ska transportsystemet vara jämställt, det vill säga likvärdigt svara mot kvinnors respektive mäns transportbehov.

Hänsynsmålet handlar om säkerhet, miljö och hälsa. Transportsystemets utformning, funktion och användning ska anpassas till att ingen ska dödas eller skadas allvarligt. Det ska också bidra till det övergripande generationsmålet för miljö och att miljö kvalitetsmålen uppnås, samt bidra till ökad hälsa.

11. Hur påverkar regleringen funktionsmålet?

Föreskriftsförslaget i sig borde inte medföra någon påverkan på funktionsmålet. I förlängningen skulle de föreslagna regeländringarna däremot kunna få viss påverkan på funktionsmålet och den internationella konkurrenskraften. Det beror på att de ändringar som föreslås i medicinföreskrifterna får följderna för de enskilda som berörs av dessa föreskrifter. Ändringsförslagen i stort kan innebära att fler enskilda, jämfört med idag, kommer att beviljas körkort med villkor om alkohol utan att först behöva visa ett kontrollerat alkoholbruk i minst sex månader. Det vill säga fler individer får möjlighet att köra bil med villkor om alkohol snabbare än idag. Det i sig borde påverka tillgängligheten positivt. Det borde även innebära en stärkt konkurrenskraft för näringslivet, i synnerhet transportsektorn, om fler anställda som begått rattfylleribrott snabbare kan få körkort med villkor om alkohol.

12. Hur påverkar regleringen hänsynsmålet?

Föreskriftsförslaget i sig borde inte medföra någon påverkan på hänsynsmålet. I förlängningen kan de föreslagna regeländringarna däremot kunna få viss påverkan på hänsynsmålet. Det beror på att de ändringar som föreslås i medicinföreskrifterna får följderna för de enskilda som berörs av dessa föreskrifter. Transportstyrelsen bedömer att föreskriftsförslaget kan få positiv påverkan på hänsynsmålet vad gäller hälsa. Den bedömningen grundar Transportstyrelsen på att fler medborgare kan komma att beviljas körkort med villkor om alkohol utan att först behöva visa ett kontrollerat alkoholbruk i minst sex månader. I samband med ändringarna i körkortslagen 2018 framfördes bland annat synpunkter¹⁸ om att kravet på att de medicinska kraven alltid måste vara uppfyllda kan leda till att möjligheten att välja alkohol kommer nyttjas av få personer. I utvärderingen¹⁹ av de tidigare alkoholreglerna nämndes också detta som potentiella konsekvenser i kommentarer kring reglerna efter lagändringarna. Ju längre tidsperiod utan körkort, desto mer problematiskt och psykiskt påfrestande för individen. I synnerhet för enskilda som är beroende av körkort i arbetet. En intern uppföljning²⁰ av alkoholföreskrifterna gjord 2020 visade å andra sidan att antalet ansökningar ökat, men flera faktorer gjorde det svårt att dra slutsatser kring detta. I en studie kring individer som har fått sitt körkort återkallat på grund av synfältsbortfall framkommer att ett

---

¹⁸ Regeringens lagrådsremiss Några frågor om alkohol den 9 november 2017.

¹⁹ VTI rapport 978, Å. Forsman et al, *Utvärdering av alkohol efter rattfyllerisammanfattande slutrapport*.

²⁰ Transportstyrelsen dnr TSV 2020-579, *Uppföljning av ändringar i föreskrifter om alkohol 2018*.

körkort ökar livskvaliteten och minskar utanförskap, vilket är positivt för hälsan.²¹

C. Företag

Regleringen bedöms inte få effekter av betydelse för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt. Samtliga konsekvenser för företag beskrivs därför under punkt 6.1.

D. Sammanställning av konsekvenser

Berörd aktör	Effekter som inte kan beräknas		Beräknade effekter (tkr)	Kommentar
	Fördelar	Nackdelar		
Företag	-	-	-	-
Medborgare	Fler enskilda kan komma att beviljas körkort med villkor om alkohol utan att först behöva visa kontrollerat alkoholbruk i minst 6 månader. Enskilda slipper kostnad för ansökningsprov avseende alkohol	Eventuellt något högre kostnad för alkoholprovtagning under uppföljningen	Uppskattad nettoökning ca 1,5 tkr	Fördelar med PEth bedöms överväga kostnadsökningen
Staten m.fl.	Marginellt minskad belastning på hälso- och sjukvården. Något minskad belastning på Transportstyrelsens körkortsavdelning.			
Externa effekter	-	-	-	-
Totalt	-	-	-	-

²¹ VTI notat 13-2019, J. Nyberg, *Välfärdskonsekvenser för individer med återkallat körkort på grund av synfältsbortfall.*

E. Förslagets proportionalitet

Transportstyrelsens förslag innebär färre begränsningar i och med att fler enskilda kan komma att beviljas alkoholås snabbare än idag. Möjligen innebär förslaget något ökade kostnader för de enskilde som beviljas körkort med villkor om alkoholås samt med krav om villkor om läkarintyg.

Transportstyrelsen bedömer emellertid att fördelarna med förslaget om att introducera alkoholmarkören PEth överväger en eventuell kostnadsökning. Moderniseringen av kraven avseende alkoholmarkörer görs utifrån synpunkter från hälso- och sjukvården. Av de övervägda alternativen har nytta kontra kostnader för den enskilde beaktats. Den eventuella kostnadsökning förslaget innebär bedöms inte mer långtgående än fördelarna.

F. Uppföljning och utvärdering

Det finns flera olika sätt att följa upp och utvärdera de föreslagna reglerna.

Ett sätt att följa upp regeländringarna kan vara att få in synpunkter från hälso- och sjukvården. En sådan utvärdering kan exempelvis ske genom enkätundersökning och kan genomföras av Transportstyrelsen.

Ett annat alternativ kan vara att genomföra en ärendeutvärdering. Det kräver emellertid stora resurser av Transportstyrelsen, vilket behöver vägas mot vad en sådan utvärdering kan ge för eventuellt utfall.

Ytterligare ett alternativ kan vara att låta en extern aktör göra en utvärdering. Det alternativet är troligen mest fruktsamt, men också det dyraste alternativet.

Erfarenheter från andra uppföljningar har visat att det är viktigt att beakta att det förflyter en längre tidsperiod efter att föreskrifterna har trätt i kraft innan en uppföljning genomförs. Men det kan också vara avhängigt vilken metod att utvärdera ändringarna som väljs.

Det är även viktigt att beakta att det kommande fjärde körkortsdirektivet kan innebära att reglerna behöver uppdateras innan en uppföljning är genomförbar.

Vilken typ av uppföljning och när en sådan rimligen kan utföras bör inrymmas i Transportstyrelsens verksamhetsplanering.

G. Samråd

Enligt 8 kap. 1 § körkortsförordningen (1998:980) ska Transportstyrelsen höra Socialstyrelsen innan nya föreskrifter om medicinska krav meddelas. Samråd med Socialstyrelsen sker i samband med externremissen.

Om ni har några frågor med anledning av konsekvensutredningen eller synpunkter ni vill framföra får ni gärna kontakta oss:

E-post: vag@transportstyrelsen.se. Uppge diarienummer TSF 2023-5.

Telefon: 0771-503 503

H. Referenser

- [1] Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI), "Utvärdering av alkoholås efter rattfylleri. VTI notat 5-2018," VTI, 2018.

Remiss